

nici o legătură între programul Teatrului de Comedie, în tendința lui ingenuă și inconștientă de-a flirta cu „la vieilles dame indignes” care e teatrul bulevardier, și *Troilus* și *Cresida* sau *Marat-Sade*.

Nu, tovarășii, așa cum foarte bine ați spus dv., nimic decât „exigențele lăuntrice ale propriei mele evoluții”. Aici nu e nici o urmă de anarhie, decât în măsura în care anarhia este expresia unei aspirații spre un echilibru ceva mai pur dacă se poate (ca la Godard, tovarășii!).

— *Există o transformare calitativă în formația actorilor teatrului? Cum contribuți la ea? Ce progrese observați?*

— Da! Evident! La acei care au înțelese ce fantastică libertate începe în clipa în care, acceptând dictatura mea, adeseori antipatică, insuportabilă, distrug pînă la rădăcină vechea lor libertate, care e o cușcă sinistră cu gratii invizibile. Dați-mi voie să fac o paranteză, așa cum ne-am oprit pe munte să încercăm ecoul, și să adresez prin dv. — actorilor de la „Bulandra” și celorlalți chiar din toată țara acest strigăt al meu:

„Dragi tovarășii, renunțați la vechea voastră libertate, e o rufă veche, murdară, nu mai aveți ce face cu ea, aruncați-o la coș, ba nu, mai bine ardeți-o, că vine altul și-o ridică. Chiar în ziua premierei — mi s-a întimplat și asta. Renunțați deci la cea veche, recâștigați-o pe cea nouă, și o să vedeți ce frumos e

Fontainebleau-ul și Veneția, întrebați-i pe Moraru și pe Amza. Și să vă mai spun ceva: fiți atenți că noi ăștia, care v-am chinuit de vreo zece ani încoace, am lăsat în testament urmașilor codul torturilor! Vine din spate Șerban (pe care, în treacănt fie spus, toți actorii cu care lucrează îl adoră), vine Helmer, vine Ovanex, vin potop, potop cu toții, și la urmă vine Manea cu biciul și vrea să vă bage să înaintați în noroi¹; dar el vă bagă în noroi ca să vă purifice. Învățați această nouă libertate — și noi vom deveni robii dv., orgoliul nostru suprem este de fapt să dispărem în dv. — învățați-o, pentru că nu e altă cale, v-o jur, prietenii mei dragi.”

— *Cu cine „faceți echipă”? După ce criterii? Cu ce rezultate?*

— Cu toți acei care înțeleg sensul rațional și luminos al dictaturii pe care o pretind, cu toți aceia care înțeleg că disciplina sălbatică pe care o cer în repetiții (și pe care numai uneori o realizez) este expresia unui dezgust spiritual față de „inspirație”, „improvizație” (atenție ghilimele). Cu toți aceia care înțeleg că de-abia de aici în sus începe reala lor libertate (am mai spus-o, nu-i nimic dacă mă repet). Cu foarte puțini, deci. Aici nu cedez nimic. Sînt mulțumit cu cei care sînt în jurul meu. Aștept să se adune și alții. Nu foarte mulți, dar mai e loc.

ANDREI ȘERBAN

Ne sprijinim pe ceea ce ei au construit

— *Sînteți reprezentantul celei mai tinere regii românești; promoția de regie care intră cu dumneavoastră azi în teatru și-a format criteriile direct pe arta spectacolului din ultimii ani, judecîndu-l din afară și în același timp dinăuntru. Ce spectacole vi se par semnificative, ce rețineți din tot ce-ați văzut?*

— Vreau să numesc doar cîteva; dar fiecare definește un moment de teatru, reprezintă expresia unei explozii, a unei „revoluții”. *Domnișoara Nastasia* în regia lui Horea Popescu este întoarcerea teatrului realist la viață; *Cum vă place* al

lui Liviu Ciulei — triumful reatralizării; *Troilus* și *Cresida* al lui D. Esrig — un model de spectacol-șoc de o mare violență a ideii; *D-ale carnavalului* de Lucian Pintilie — moment al unui nou realism, mai bogat, mai profund; cel mai recent, *Tango* al lui Radu Penციulescu, pe care nu m-am gîndit încă să-l clasific, poate ca un realism semi-fantastic... Ele se așază ca niște jaloane, ca niște trepte, marcînd drumul propriu al spectacolului românesc.

¹ „Philocet”, în repetiție la Teatrul Național „Vasile Alecsandri” din Iași.

— Cum apreciați momentul în care întrați în teatru? Cum vi se pare climatul creator care vă întâmpină?

— Nu e un moment ușor, toată lumea o știe. Cred însă că, dincolo de dificultăți, noi avem un mare avantaj: venind după grupul de regizori care au clădit aceste trepte, ne sprijinim pe ceea ce ei au construit. Cred că le datorăm enorm, și în primul rînd faptul că au impus, prin bătălii uneori foarte grele, regia creatoare, regia de autor; oricîte proteste s-ar mai auzi, acesta e un bun cîștigat. Poate că va veni vremea să negăm unele din ideile lor, dar lucrul acesta nu e alarmant, dimpotrivă, e în firea lucrurilor, pentru că noi ne-am format în liniște, „ne dă mîna” să fim intransigenți pînă la absurd și să judecăm aspru compromisurile (pe care ei au fost nevoiți să le facă destelenind un teren neumbat) sau tributul plătit unor mode în dorința de a se înnoi, de a prinde din urmă un timp pierdut.

— Cum ați defini grupul acesta care intră în regie și căruia îi aparțineți? Sînteți „o clasă”, adică o reunire quasi-întîmplătoare de talente, sau „o echipă”? Ce vă apropie, ce vă desparte?

— Nu-mi cunosc la fel de bine toți colegii; cred că sîntem temperamente foarte deosebite; ca să exemplific, am să numesc numai doi, pe Aurel Manca și pe Ivan Helmer: primul e un ultrasenzitiv, cu o imaginație stranică, fantastă; cel de-al doilea, un meditativ sentimental. Pe mine nu mă pot defini încă, deocamdată nu știu cum sînt, de fiecare dată fac altceva, nu sînt încă matur, fixat, „oprit”. Așa diferiți cum sîntem, cred că alcătuim totuși o echipă, pentru că avem o atitudine comună față de creație. Cred că ceea ce ne caracterizează este sinceritatea. Să nu vi se pară că mut discuția pe alte coordonate, extraartistice — mă gîndesc la sinceritatea în artă, care înseamnă puterea și curajul de a te exprima pînă la capăt așa cum ești, fără să mimezi un crez străin, de a-ți străbate drumul care-ți aparține organic, de a-ți asuma, dacă cuvîntul nu e prea mare, destinul la care ai dreptul și la care ești obligat.

— De unde pornește această atitudine comună?

— Am avut norocul rar de a avea ca profesor un artist de o deosebită probitate și noblețe umană — Radu Penciulescu. El ne-a dat ceea ce de fapt Institutul ar trebui să dea tuturor studen-

Cornelia Hincu (Ea) și Florian Pittiș (El) în „Nu sînt Turnul Eiffel” de Ecaterina Oproiu (regia: Andrei Șerban). Spectacol distins, la Festivalul teatrului studentesc de la Zagreb (1966), cu „Marele premiu pentru cel mai bun spectacol”

ților săi: ne-a învățat nu-a simplul meșteșug al înscenării, ci ne-a învățat să gîndim teatrul, ne-a transmis o capacitate antidogmatică, superioară, de înțelegere a fenomenului „spectacol”. Cu siguranță că vom greși într-un caz sau într-altul, dar pornim la muncă înarmați cu criterii solide.

— În ceea ce vă privește, aveți de-acum un oarecare „trecut”; spectacolele pe care

le-ați realizat au fost extrem de diferite. Ați mai face astăzi un spectacol ca Șeful sectorului suflute? A fost acesta un „experiment”? Credeți în teatrul experimental?

— Întrebarea mi se pare undeva echivocă, căci nu cred că — în materie de regie — există oameni care nu experimentează. Fiecare spectacol este în fond o încercare de a face, de a spune ceva, deci un experiment. Mi-ar fi imposibil să fac delimitarea între spectacolul „experimental” și spectacolul „normal”. Sau să spun: „astăzi am făcut experiment, mâine fac teatru normal”. Tot ce am făcut eu (deci și Șeful sectorului suflute) a stat sub semnul experimentului, al încercării de a mă defini ca regizor, de a mă ordona, de a mă disciplina. Dacă aș mai face un astfel de spectacol? În fond — Iuliu Cezar ce va fi?

— *Până acum ați lucrat cam cu aceeași echipă de interpreți; ce a însemnat asta pentru dv.?*

— Adevărat, am lucrat aproape cu aceiași oameni *Ubu-rege*, Șeful sectorului suflute și *Nu sînt Turnul Eiffel*: cu Dan Nuțu, Florian Pittiș, Mihaela Dumbravă, Nicolae Wolcz. Premisele pentru formarea unei echipe au existat, și încă premisele cele mai favorabile, pentru că ne descopeream reciproc, ne alegeam unii pe ceilalți după singurul criteriu: al

aceluiași mod de a gândi și a lucra. Ce bine ar fi fost dacă s-ar fi găsit și modalități de menținere a acestei echipe, de formare a unui teatru tînăr în București sau oriunde, la Sinaia de exemplu, pe acest schelet gata alcătuit și rodat! Ne-am fi format cu toții — și eu și actorii — într-un spirit care începuse să se dezvolte și care ar fi putut ajunge un stil. Așa însă... Ei au terminat facultatea și sînt răspîndiți în toată țara, și din posibila „echipă” s-a ales praful.

Am de pe acum nostalgia repetițiilor noastre riguroase ca niște antrenamente sportive, mai ales din perioada pregătirilor pentru festivalurile de la Zagreb, cînd se lucra dumnezeiește, într-un ritm ... drăcesc. De fapt, eu cred că teatrul adevărat nu se poate face decît în felul acesta — prin totală „aservire” a fiecăruia față de scopul comun, printr-o muncă în tensiune, aș zice fanatică. Și noi, cei din anul V regie, am avut foarte dese discuții, întrebîndu-ne, cu destulă îngrijorare, ce se va alege de noi. Vom fi probabil repartizați fiecare în alt teatru, unde fiecare va încerca, desigur, să-și facă meseria cît mai bine, dar căutările noastre *comune*, bătăliile noastre, dacă vreți, nu vor mai exista. În loc de front comun, pentru care există iarăși toate premisele, vom ajunge să ne scaldăm fiecare în altă apă. Căci, sînt sigur, și cu o promoție de regizori s-ar putea forma o echipă. Și repet, oriunde...

COLOCVIU REALIZAT DE:

Valeria Ducea, Mira Iosif, Dinu Kivu,
Ana Maria Narti, C. Paraschivescu,
Alec Popovici, Ileana Popovici.

POSTFAȚĂ

Dacă acum, la capătul acestui colocviu aniversar, încercăm să desprindem cîştigurile și să definim măcar cîteva din trăsăturile mișcării teatrale din acești douăzeci de ani, faptul cel mai izbitor ne apare amploarea ei, numărul mare și calitatea artistică a oamenilor ce o alcătuiesc.

Din paginile semnate de participanții la colocviul revistei noastre se conturează nu numai personalitatea artistică a cîtorva dintre cei mai reprezentativi. Fiecare vorbește, la rîndul său, despre o multitudine de alți creatori de spectacole, despre actori și scenografi care au lucrat și lucrează pe scenele țării. E vorba deci, la capătul a două decenii, nu de succese izolate, de spectacole memorabile dar întîmplătoare, ci de creații ale unui numeros